

Przedmowa	5
----------------------------	---

Zagadnienia wstępne	7
--------------------------------------	---

1. Znaczenie naukowo-poznawcze historii państwa i prawa Polski (7); 2. Podstawowe pojęcia typologii ustrojów państwowych (8); 3. Przestanki powstania państwa i prawa (9); 4. Periodyzacja dziejów państwa i prawa polskiego (10); 5. Podstawowe opracowania historii państwa i prawa Polski (12).

Część pierwsza

KRÓLESTWO POLSKIE, RZECZPOSPOLITA SZLACHECKA

Rozdział pierwszy

Narodziny państwowości na ziemiach polskich	17
--	----

1. Pochodzenie Słowian (17); 2. Ustrój rodowo-plemienny (18); 3. Wspólnota terytorialna (19); 4. Pierwsze organizacje polityczne na ziemiach polskich (20).

Rozdział drugi

Monarchia patrymonialna	22
--	----

I. Polskie państwo wczesno-średniowieczne	22
--	----

5. Powstanie państwa polskiego (22); 6. Państwo polskie w X w. (23); 7. Organizacja państwowa w stuleciach X i XI (24); 8. Charakter patrymonialny państwa polskiego w X—XIII w. (26).

II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	27
---	----

9. Polskie prawo zwyczajowe (27); 10. Prawo stanowione (28); 11. Prawo kościelne a prawo kanoniczne (29); 12. Prawo niemieckie na ziemiach polskich (29).

III. Ustrój społeczny i jego przemiany w XI—XIII stuleciach	30
--	----

A. Ukształtowanie się wielkiej własności ziemskiej i stanów	30
--	----

13. Własność ziemi — podstawą stosunków społecznych (30); 14. Rodzaje renty feudalnej (30); 15. Wzrost wielkiej własności ziemskiej (31); 16. Immunitety: ekonomiczny i sądowy (32); 17. Kształtowanie się stanów (33).

B. Rycerstwo — szlachta	35
--	----

18. Moźnowładcy i rycerze (35); 19. Rody moźnowładcze i gniazdowe (36); 20. Formowanie się stanu rycerstwa-szlachty (36); 21. Przywileje rycerstwa-szlachty (37).

C. Ludność wiejska	38
-------------------------------------	----

22. Formy uzależniania ludności chłopskiej (38); 23. Niewolni (39); 24. Rodzaje renty a społeczne zróżnicowanie ludności wiejskiej (39); 25. Stopnie zależności ludności wiejskiej (40); 26. Opole (41); 27. Osadnictwo na prawie polskim (41); 28. Osadnictwo niemieckie (42); 29. Osadnictwo na prawie niemieckim (42); 30. Lokacja wsi na prawie niemieckim (43); 31. Soltys (43); 32. Prawa i obowiązki chłopów (44).	
D. Miasta i ludność miejska	45
33. Podgrodzia (45); 34. Targi (46); 35. Lokacje miast (46); 36. Zróżnicowanie społeczne i narodowościowe w miastach w XIII — na początku XIV w. (48); 37. Organizacja miejska (49); 38. Rzemiosło miejskie; cechy (49); 39. Organizacja handlu (50).	
IV. Powstanie i rozwój organizacji kościelnej	51
40. Chrześcijaństwo religią państwową (51); 41. Polska prowincja kościelna (51); 42. Wewnętrzna organizacja kościoła (52); 43. Synody (52); 44. Klasztory (53); 45. Uniezależnienie kościoła od władzy świeckiej (53); 46. Uposażenie kościoła; jego dochody (54).	
V. Monarchia a czynniki społeczne	54
47. Władza monarsza za pierwszych Piastów (54); 48. Koronacje (55); 49. Centralizacja i decentralizacja (56); 50. Władza książęca w dobie rozbitcia dzielnicowego (57); 51. Następstwo tronu (58); 52. Elekcje (58); 53. Prawo oporu (59); 54. Wiece (60);.	
VI. Zarząd państwem	61
55. Zasady zarządu (61); 56. Urzędy dworskie (61); 57. Urzędy lokalne (62); 58. Przekształcanie urzędów dworskich w ziemskie (63); 59. Powstanie urzędu starosty (63).	
VII. Organizacja wojskowa	64
60. Drużyna (64); 61. Służba wojskowa rycerstwa (64); 62. Obowiązki wojskowe chłopów i mieszczan (65).	
VIII. Skarbowość	65
63. Dań (65); 64. Daniny i służebności (65); 65. Domena monarsza (67); 66. Regalia (67); 67. Myta i cła (68); 68. Mennica (68); 69. Dochody z kar (69); 70. Wydatki państwowe (69).	
IX. Sądownictwo	69
71. Sądownictwo monarsze (69); 72. Sąd kasztelański (71); 73. Sądy dominialne (71); 74. Sądy kościelne (71); 75. Sądy prawa niemieckiego (72).	
X. Polska wobec cesarstwa i papieża	73
76. Stosunek do cesarstwa (73); 77. Stosunek do papieża (74).	
XI. Podstawowe linie rozwoju ustroju	75
78. Monarchia wczesnośredniowieczna (75); 79. Rozbicie dzielnicowe (75); 80. Zjednoczenie państwa polskiego (76).	

Rozdział trzeci

Monarchia stanowa	78
I. Korona Królestwa Polskiego	78
81. Terytorium Królestwa (78); 82. Pojęcie Korony Królestwa Polskiego (78); 83. Utrwalenie suwerenności (80).	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	81
84. Prawo ziemskie. Statuty Kazimierza Wielkiego (81); 85. Prawo niemieckie (82).	

III. Organizacja i prawo stanów	83
A. Szlachta	83
86. Zróżnicowanie wewnątrz stanu szlacheckiego (83); 87. Nagana szlachectwa. Nobilitacja (83); 88. Szlachta zagrodowa i nieosiadła (83); 89. Szlacheckie przywileje stanowe (84).	
B. Miasta i mieszczenie	85
90. Ludność miejska (85); 91. Obywatelstwo miejskie (86); 92. Ustrój władz miejskich (86); 93. Cechy i bractwa (87); 94. Przywileje miast. Stanowisko miast w państwie (88).	
C. Chłopi	90
95. Wieś polska w XIV - XV w. (90); 96. Prawo wychodu i jego ograniczenia (90); 97. Sołtysi (91).	
IV. Kościoły i ich stanowisko w państwie	92
98. Stosunek kościoła katolickiego do państwa (92); 99. Spory dziesięcinne (93); 100. Państwo a kościół prawosławny (93).	
V. Władza królewska i reprezentacja stanowa	94
101. Dynastia a elekcyjność tronu (94); 102. Koronacja. Potwierdzenie praw (94); 103. Zakres władzy królewskiej (94); 104. Rada królewska (95); 105. Sejm walny i sejmy prowincjonalne (96); 106. Powstanie sejmików ziemskich (97); 107. Konfederacje (98).	
VI. Urzędy lokalne i centralne	99
108. Województwa i ziemie (99); 109. Urzędy ziemskie (99); 110. Starostowie (101); 111. Zarząd lokalny w Małopolsce (102); 112. Wiceurzędnicy (102); 113. Uposażenie urzędników (102); 114. Urzędy centralne (103); 115. Zakaz łączenia urzędów (103).	
VII. Służba wojskowa i jej organizacja	104
116. Pospolite ruszenie (104); 117. Rozwój organizacji wojska (105); 118. Obowiązki wojskowe chłopów i mieszczan (106).	
VIII. Skarbowość	106
119. Źródła dochodu skarbu za Kazimierza Wielkiego (106); 120. Zmiany w systemie skarbowym po 1374 r. (107).	
IX. Uniwersytet Krakowski	107
121. Organizacja Uniwersytetu; jego rola w rozwoju nauki prawa (107).	
X. Sądownictwo	108
122. Sąd ziemski (108); 123. Sąd oprawcy (109); 124. Sądy: grodzki i podkomorski (109); 125. Księgi sądowe (110); 126. Sądy: wiecowy i sejmikowy (110); 127. Sąd króla (111); 128. Sądownictwo kościelne (111); 129. Sądy miejskie i leńskie prawa niemieckiego (112); 130. Sądy wiejskie (112).	
XI. Unia Polski z Litwą i jej przemiany	113
131. Wielkie Księstwo Litewskie (113); 132. Istota związku Polski z Litwą do połowy XV w. (113).	
XII. Ustrój Śląska	115
133. Księstwa śląskie (115); 134. Stosunki społeczne i polityczne na Śląsku (115).	
XIII. Ustrój Pomorza Zachodniego	116
135. Księstwo zachodniopomorskie (116); 136. Organizacja władz (116); 137. Systemy prawne (116).	
XIV. Charakter i dynamika monarchii stanowej	117
138. Główne kierunki przemian (117).	

Prawo sądowe polskiego średniowiecza	119
---	-----

139. Charakterystyka ogólna (119).

I. Prawo prywatne	120
140. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych (120).	

A. Małżeństwo i rodzina	121
--------------------------------	-----

141. Zawarcie i rozwiązanie małżeństwa (121); 142. Posag i wiano (122); 143. Stosunki majątkowe między małżonkami (122); 144. Stanowisko majątkowe wdowy (123); 145. Pokrewieństwo naturalne i sztuczne. Wspólnoty rodzinne (123); 146. Opieka (124).

B. Własność i inne prawa rzeczowe	125
--	-----

147. Własność w średniowieczu (125); 148. Dobra dziedziczne i nabyte (125); 149. Posiadanie (125); 150. Własność podzielona (126); 151. Niedział (127); 152. Ograniczenia własności (127); 153. Sposoby nabycia własności (129); 154. Zastaw (131); 155. Kupno renty i lichwa (132).

C. Spadki	133
------------------	-----

156. Dziedziczenie beztestamentowe (133); 157. Testamenty (134); 158. Puścizna (134).

D. Zobowiązania	135
------------------------	-----

159. Istota zobowiązania (135); 160. Powstanie zobowiązań (135); 161. Odpowiedzialność z tytułu zobowiązania (135); 162. Sposoby umacniania umów (135); 163. Zastęp (137); 164. Rodzaje umów (137); 165. Zmiana i wygaśnięcie zobowiązań (138).

II. Prawo karne	138
------------------------	-----

A. Przestępstwa	138
------------------------	-----

166. Uwagi ogólne (138); 167. Mir (139); 168. Związek przyczynowy i wina (139); 169. Przypadki wyłączające przestępczość (140); 170. Rodzaje przestępstw (140); 171. Odpowiedzialność indywidualna i zbiorowa (143).

B. Kary	144
----------------	-----

172. Wróżda, odwet i pokora (144); 173. Zasady wymiaru kary (144); 174. Rodzaje kar (145).

III. Postępowanie sądowe	149
---------------------------------	-----

A. Rozwój i charakterystyka procesu	149
--	-----

175. Samopomoc i ugody (149); 176. Postępowanie arbitralne (149); 177. Zasady procesu skargowego (149).

B. Postępowanie przygotowawcze	150
---------------------------------------	-----

178. Ściganie podejrzanego w sprawach karnych (150); 179. Środki zapobiegawcze (151); 180. Zawieszenie lub uchylenie ścigania i karania (151).

C. Postępowanie przed sądem	152
------------------------------------	-----

181. Strony i ich zastępcy (152); 182. Właściwości sądu (153); 183. Skarga i pozew (153); 184. Terminy i odroczenia (154); 185. Rozprawa (154); 186. Bliższość do dowodu (155); 187. Środki dowodowe (156); 188. Wyrok (158); 189. Środki odwoławcze od wyroku (159); 190. Postępowanie polubowne (159).

D. Postępowanie egzekucyjne	160
------------------------------------	-----

191. Egzekucja osobista (160); 192. Egzekucja majątkowa (160).

E. Postępowanie specjalne	160
----------------------------------	-----

193. Proces o zbiegłych poddanych (160).

Rozdział piąty

Rzeczpospolita szlachecka	162
----------------------------------	-----

I. Forma państwa	162
-------------------------	-----

194. Model ustrojowy szlacheckiej Rzeczypospolitej (162); 195. Demokracja szlachecka (163); 196. Oligarchia magnacka (164).

II. Inkorporacje i unie	166
197. Prusy Królewskie (166); 198. Mazowsze dzielnicowe i jego inkorporacja do Królestwa Polskiego (167); 199. Księstwa oświęcimskie i zatorskie (167); 200. Unia polsko-litewska (167); 201. Wielkie Księstwo Litewskie po unii lubelskiej (169); 202. Unia Rzeczypospolitej z Saksonią (170).	
III. Źródła prawa i źródła poznania prawa	171
203. Konstytucje i lauda (171); 204. Prąd kodyfikacyjny (171); 205. Prawo miejskie (172); 206. Prawo wiejskie (172); 207. Prawo mazowieckie (173); 208. Korektura pruska (173); 209. Prawo litewskie (173).	
IV. Ustrój społeczny	174
A. Folwark i latyfundia	174
210. Folwark szlachecki (174); 211. Latyfundium magnackie (174).	
B. Szlachta i magnaci	175
212. Nobilitacja, skartabelat, indygenat (175); 213. Równość szlachecka w praktyce (175); 214. Magnaci i klientela szlachecka (176); 215. Prawno-społeczna pozycja szlachty (177).	
C. Miasta i mieszczenie	177
216. Ograniczanie praw mieszczan i miast (177); 217. Stosunki narodowościowo-wyznaniowe; udział pospółstwa we władzy w miastach (178); 218. Cechy (179); 219. Organizacja handlu (180); 220. Warszawa — centrum państwa (180); 221. Miasta prywatne (181); 222. Jurydyki i libertacje (181); 223. Sytuacja prawna Żydów (182).	
D. Poddanie chłopów i jego formy	182
224. Pańszczyzna (182); 225. Inne formy wyzysku chłopów (183); 226. Stosunek chłopów do gruntu (183); 227. Przytwierdzenie chłopów do ziemi (184); 228. Sołectwa, ich skupywanie (184); 229. Zróżnicowanie majątkowe chłopów (184); 230. „Ludzie luźni” (185); 231. Władza dominialna pana (185); 232. Gromada i urząd wiejski (186); 233. „Olędry” (186); 234. Wsie na prawie wołoskim (186); 235. Organizacja bartna (187); 236. Zbiegostwo chłopów (187); 237. Zbójnictwo (187); 238. Powstania chłopskie (188).	
V. Stosunki wyznaniowe	188
239. Kościół Rzymskokatolicki w XVI w. (188); 240. Reformacja w Polsce (189); 241. Wolność wyznania (190); 242. Kontrreformacja i ograniczanie praw różnowierców (191); 243. Kościół prawosławny. Unia brzeska (192); 244. Nietolerancja religijna w drugiej połowie XVII i XVIII w. (193).	
VI. Władza królewska	194
245. Stanowisko króla; jego kompetencje (194); 246. Bezkrólewia i elekcje (195); 247. Pakta konwenta i artykuły henrykowskie (197).	
VII. Sejmiki i sejmy	198
248. Sejmiki i ukształtowanie się dwuizbowego sejmu (198); 249. Powstanie izby poselskiej; jej skład (199); 250. Organizacja sejmu walnego (200); 251. Obrady i uchwały sejmowe (200); 252. Kompetencje sejmu (201); 253. Senatorowie-rezydenci (202); 254. Zrywanie sejmów (202); 255. Rozwój sejmików w XVII w. (203); 256. Rządy sejmikowe (204).	
VIII. Konfederacje	205
257. Konfederacje i rokosz (205).	
IX. Urzędy i urzędnicy	206
258. Urzędy centralne (206); 259. Urzędy lokalne (207); 260. Sprzedaż urzędów (207).	
X. Organizacja sił zbrojnych	208
261. Upadek pospolitego ruszenia (208); 262. Wojska zaciężne (208); 263. Piechota wybranecka (209); 264. Kozacy rejestrowi (209); 265. „Strażnicy morza” i Komisja Morska (209); 266. Żołnierz	

lanowy (210); 267. Autorament narodowy i cudzoziemski (210); 268. Wojsko Rzeczypospolitej po reformie 1717 r. (211); 269. Wojska prywatne (211).

XI. Skarbowość 211

270. Organizacja skarbu (211); 271. Królewszczyzny (212); 272. Dochody skarbowe (214); 273. Reformy w czasach saskich (215); 274. Wydatki i kontrola finansowa (216).

XII. Organizacja szkolnictwa 216

275. Gimnazja i kolegia (216); 276. Szkoły wyższe (216).

XIII. Sądownictwo 217

277. Sądy ziemskie i grodzkie (217); 278. Trybunał Koronny (217); 279. Sąd sejmowy (218); 280. Sądy asesorski i marszałkowski (219); 281. Sąd referendarski (219); 282. Sądy konfederackie i kapturowe (219); 283. Sądy polubowne (220); 284. Sądy miejskie (220); 285. Sądy dominialne (220).

XIV. Lenno 221

286. Lenno Prus Książęcych (221); 287. Inflanty i lenno Kurlandii (222).

XV. Główne linie przemian ustroju 222

288. Polityczny „naród szlachecki” (222); 289. Hamulce rozwoju (224); 290. Kryzys ustrojowy (224).

Rozdział szósty

Prawo sądowe Rzeczypospolitej szlacheckiej 227

I. Charakterystyka prawa sądowego 227

291. Systemy prawa (227).

II. Prawo prywatne 228

A. Osoby 228

292. Osoby fizyczne i prawne (228); 293. Ustawy amortyzacyjne (229).

B. Małżeństwo i rodzina 229

294. Zawarcie małżeństwa i jego ważność (229); 295. Stosunki majątkowe między małżonkami (230); 296. Stosunki majątkowe między rodzicami i dziećmi w prawie wiejskim (231); 297. Przysposobienie; dzieci nieślubne (231); 298. Opieka (232).

C. Własność i inne prawa rzeczowe 233

299. Posiadanie (233); 300. Własność (233); 301. Ordynacje (234); 302. Schyłek prawa bliźszości (234); 303. Ograniczone prawa rzeczowe na rzeczy cudzej (234); 304. Hipoteka (235).

D. Spadki 235

305. Ograniczenie testowania i dziedziczenie beztestamentowe w prawie ziemskim (235); 306. Miejskie prawo spadkowe (236).

E. Zobowiązania 236

307. Powstanie i umocnienie zobowiązań (236); 308. Rodzaje zobowiązań (237).

III. Prawo karne 237

A. Przestępstwa 237

309. Przestępstwa publiczne i prywatne (237); 310. Związek przyczynowy i wina (238); 311. Okoliczności wyłączające przestępczość; zwolnienie od kary (239); 312. Rodzaje przestępstw (239); 313. Udział w przestępstwie (242).

B. Kary 242

314. Zasady wymiaru kary (242); 315. Podział kar (243).

IV. Postępowanie sądowe 246

316. Uwagi ogólne (246).

A. Zastępstwo procesowe	247
317. Palestra (247);	
B. Postępowanie przed sądem	248
318. Pozew (248); 319. Terminy i dylacje (248); 320. Rozprawa (249); 321. Środki dowodowe (249);	
322. Wyrok (250); 323. Środki prawne przeciw wyrokom (251); 324. Proces w sprawach karnych (252);	
325. Ułaskawienie i łagodzenie kary (253).	
C. Postępowanie egzekucyjne	254
326. Egzekucja wyroków sądów szlacheckich (254).	
D. Procesy specjalne	255
327. Proces graniczny (255); 328. „Proces o zbiegle poddane” (255); 329. Procesy o czary (255).	
V. Główne linie prawa sądowego w XVI — pierwszej połowie XVIII w.	256
330. Kierunki przemian (256).	

Rozdział siódmy

Początki monarchii konstytucyjnej	258
--	-----

I. Zmiany w strukturach społecznych i umysłowości	258
---	-----

331. Czynniki przemian (258); 332. Polskie Oświecenie (259); 333. Ruch reformatorski (260).

II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	261
--	-----

334. Prawo ziemskie i ogólnopaństwowe (261); 335. Prawo miejskie (262); 336. Prawo wiejskie (263).

III. Pierwsze reformy	263
---------------------------------	-----

337. Typ i forma państwa (263); 338. Zmiany w ustroju społeczno-ekonomicznym. Szlachta i mieszcza-
nie (263); 339. Żydzi (265); 340. Chłopi (265); 341. „Ludzie luźni” (266); 342. Stosunki wyznaniowe
(266); 343. Program reform (266); 344. Reforma sejmowania (267); 345. Komisja Skarbowa (267);
346. Cła, miary i wagi, moneta (267); 347. Budżet (268); 348. Komisja Edukacji Narodowej (268);
349. Inne organy centralne (269); 350. Gabinet Królewski (269).

IV. Prawa kardynalne	270
--------------------------------	-----

351. Państwa ościenne i wzrost ich potęgi (270); 352. Prawa kardynalne 1768 r. (270); 353. Umocnienie
przywilejów szlacheckich (271); 354. Próby ożywienia ustroju złotej wolności (271).

V. Rada Nieustająca	271
-------------------------------	-----

355. Dążenia centralistyczne (271); 356. Organizacja Rady (272).

VI. Zmiany w prawie sądowym	273
---------------------------------------	-----

357. Idee przewodnie (273); 358. Dążenia do racjonalizacji (273); 359. Spółki (274); 360. Prawo
wekslowe (274); 361. Prawo karne (274); 362. Prawo graniczne (275); 363. Palestra (275); 364. Projekt
Zbioru praw sądowych (275); 365. Projekt Kodeksu Stanisława Augusta (276).

VII. Konstytucja 3 Maja i dalsze ustawodawstwo Sejmu Czteroletniego	276
---	-----

366. Przygotowanie i charakter ustawy konstytucyjnej (276).

A. Ustrój społeczny	278
-------------------------------	-----

367. Szlachta (278); 368. Mieszczanie (279); 369. Chłopi (279); 370. Stosunki wyznaniowe (280); 371.
Naród i obywatele (281).

B. Ustrój polityczny	281
--------------------------------	-----

372. Jednolite państwo polskie (281); 373. Zwierzchnictwo narodu i podział władzy (281); 374. Sejm
(282); 375. Organizacja sejmu (283); 376. Sejmiki (284); 377. Stanowisko króla (284); 378. Straż Praw
(284); 379. Komisje rządowe (285); 380. Komisje porządkowe (286); 381. Ustrój miast (286); 382.

Organizacje sądów (287); 383. Skarbowość (288); 384. Wojsko (288); 385. Historyczne znaczenie Ustawy Rządowej (289).

VIII. Upadek dzieła Sejmu Czteroletniego. Targowica i Konstytucje Grodzieńskie 290

386. Targowica (290); 387. W konstytucjach grodzieńskich (290).

IX. Insurekcja narodowa 1794 r. 291

388. Przygotowanie (291); 389. Akt powstania (291); 390. Siły zbrojne (292); 391. Reformy chłopskie (293); 392. Dozory (293); 393. Ustrój organów powstańczych (294); 394. Sądy karne (295).

X. Czynniki upadku Polski 296

395. Czy mogła być jedna *causa efficiens*? (296); 396. Rozbiory w świetle prawa narodów (297).

Bibliografia 300

Część druga

POLSKA W DOBIE ZABORÓW

Rozdział pierwszy

Ziemie polskie pod zaborami do uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim (1795 - 1864) 309

I. Podział ziem Rzeczypospolitej. 309

1. Terytoria (309); 2. Skutki rozbiorów (310).

II. Źródła prawa i źródła poznania prawa 311

3. Wzrost prawodawstwa (311); 4. Księstwo Warszawskie (312); 5. Królestwo Polskie i Rosja (312); 6. Zabór pruski, Prusy i Niemcy (313); 7. Galicja, Księstwo Cieszyńskie i Austria (313); 8. Kraków (313).

III. Księstwo warszawskie (1807 - 1815) 314

9. Po stronie Napoleona (314); 10. Charakter Księstwa i jego instytucji (314).

A. Ustrój społeczno-polityczny 316

11. Równość wobec prawa a pozycja szlachty (316); 12. Szlachta i mieszczaństwo (316); 13. Żydzi (317); 14. Chłopi (317).

B. System władzy 318

15. Władza monarsza (318); 16. Sejm (319); 17. Rada Stanu (320).

C. Administracja 321

18. Organizacja rządu (321); 19. Dyrekcje, izby i rady (321); 20. Administracja terytorialna (322); 21. Samorząd terytorialny (322); 22. Stosunki wyznaniowe (323); 23. Skarbowość (323); 24. Wojsko (324); 25. Sądownictwo (324); 26. Próba odnowy unii polsko-litewskiej (325); 27. Znaczenie Księstwa Warszawskiego. Problem oceny (325).

IV. Królestwo Polskie w dobie konstytucyjnej (1815 - 1831) 326

28. Postanowienia kongresu wiedeńskiego (326); 29. Zasady konstytucji Królestwa (327); 30. Bardziej liberalna, mniej demokratyczna (327); 31. Unia polsko-rosyjska. Król i namiestnik (329); 32. Sejm (331); 33. Rząd i administracja (333); 34. Oświata (334); 35. Państwo i rozwój gospodarczy. Skarbowość (335); 36. Organizacja sądów (336); 37. Wojsko (336).

A. Powstanie 1830 - 1831 r. 336

38. Wybuch (336); 39. Władze powstania (336); 40. Charakter i znaczenie powstania (337).

V. Litwa i Ukraina (do 1831 r.) 338

41. W czasach Aleksandra I (338); 42. System rządów (338); 43. Tradycje i odrębności (339).

VI. Wielkie Księstwo Poznańskie	339
44. Obszar i ludność (339); 45. Instytucje (340); 46. Usuwanie odrębności i germanizacja (340).	
VII. Rzeczpospolita Krakowska i powstanie 1846 r.	341
47. Obszar, ludność, charakter (341); 48. Instytucje (341); 49. Położenie chłopów (342); 50. Powstanie krakowskie 1846 r. (342); 51. Manifest (342); 52. Idee rewolucji (343).	
VIII. Królestwo Polskie w latach 1831 - 1864	343
53. Prześladowania i likwidacja odrębności (343); 54. Stan wyjątkowy i stan wojenny (344); 55. Instytucje i życie polskie (344); 56. Reformy Aleksandra Wielopolskiego (345); 57. Zmiany społeczne. Chłopi (345); 58. Żydzi (346); 59. Administracja (346).	
IX. Akty prawne powstania styczniowego 1863 - 1864 r.	347
60. Obozy polityczne (347); 61. Reformy agrarne (348); 62. Organizacja władzy (349); 63. Znaczenie powstania (349).	
X. Autonomia Galicji	350
64. Przedłużanie się feudalizmu (350); 65. Pierwsza fala reform (350); 66. Zabiegi o autonomię i lojalizm (351); 67. Instytucje autonomiczne. Sejm krajowy (352); 68. Wydział Krajowy (353); 69. Rada Szkolna Krajowa (354); 70. Minister dla spraw Galicji (354); 71. Wyniki autonomii i praw wolnościowych (354).	
XI. Uwłaszczenie chłopów na ziemiach polskich	355
72. Po I rozbiorze (355); 73. U początku XIX w. (356); 74. W Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim (356); 75. Po 1831 r. (356); 76. Reforma w zaborze pruskim (357); 77. Pod panowaniem austriackim (357); 78. Reforma 1864 r. w Królestwie (358); 79. Wyniki uwłaszczenia (359).	

Rozdział drugi

Ziemie polskie u schyłku XIX i na początku XX wieku	360
I. Podział i ustrój administracyjny ziem polskich	360
80. Królestwo Polskie (360); 81. Zabór pruski (360); 82. Galicja (361); 83. Ustrój administracji rządowej. Prusy (361); 84. Jednostki podziału (362); 85. Samorząd terytorialny (363).	
II. Naród i jego organizacje społeczne	365
86. Rozwój narodu (365); 87. Emigracja zarobkowa (365); 88. Kontrasty i różnice (366); 89. Próba rozrachunku (366); 90. Praca organiczna i polskie organizacje społeczno-gospodarcze (367); 91. Organizacje gospodarcze w Królestwie (367); 92. Organizacja przemysłu na ziemiach zachodnich (368); 93. Praca organiczna w zaborze pruskim (369); 94. Ruch spółdzielczy w Galicji (369); 95. W starciu z rufyfikacją (370); 96. Walka z germanizacją (371); 97. Organizacje polityczne i ich programy (372); 98. Koła Polskie w parlamentach państw zaborczych (373); 99. Polskie partie (374).	

Rozdział trzeci

Prawo i sąd pod zaborami	376
100. Państwo obszarniczo-burżuazyjne i trzy płaszczyzny regulacji prawnej (376).	
I. Prawo cywilne	377
101. Problem recepcji Kodeksu Napoleona w Polsce (377); 102. <u>Geneza Kodeksu</u> (377); 103. Główne zasady Kodeksu z 1804 r. (377); 104. Prawo cywilne w zaborze pruskim (379); 105. Prawo cywilne w zaborze austriackim (380); 106. Wpływy dawnego prawa polskiego (381); 107. Zasady ogólne prawa	

cywilnego (382); 108. Hipoteka (384); 109. Prawo hipoteczne w Królestwie (384); 110. W zaborze austriackim (385).

II. Prawo handlowe i gospodarcze 385

111. Kodeksy handlowe (385); 112. Tzw. prawo gospodarcze. Zasady wolności i reglamentacji (386); 113. Samorząd gospodarczy (388).

III. Początki prawa pracy 388

114. Podłoże historyczne (388); 115. Zasady ogólne (389); 116. Pierwsze normy w Królestwie Polskim (389); 117. Prawo pracy w zaborze pruskim (390); 118. Sytuacja w innych zaborach (392); 119. Wspólne cechy (392).

IV. Prawo administracyjne 393

120. Etapy rozwoju (393); 121. Problemy organizacji (394); 122. Zakres prawa administracyjnego (395); 123. Nowe dziedziny (395); 124. Sądownictwo administracyjne (395); 125. Funkcja społeczna (396); 126. Nauki administracyjne w Polsce (396).

V. Prawo karne 397

127. Na przełomie XVIII i XIX w. (397); 128. W Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim (397); 129. Kodeks kar głównych i poprawczych z 1847 r. (398); 130. W drugiej połowie XIX i u progu XX w. (399).

VI. Sąd i proces 401

131. Czynniki społeczny w sądownictwie (401); 132. Procedury (401); 133. Prusy (402); 134. Królestwo (402); 135. Galicja (402); 136. Adwokatura (402).

Rozdział czwarty

Ziemie polskie w latach I wojny światowej (1914 - 1918) 404

137. Sprawa polska i różne orientacje (404); 138. Udział Polaków w wojnie (404); 139. Rosja rewolucyjna i zachodnie mocarstwa wobec Polski (405); 140. Królestwo Polskie w latach okupacji (406); 141. Akt 5 listopada i jego konsekwencje (406); 142. Rada Regencyjna (407).

Bibliografia 409

Część trzecia

II RZECZPOSPOLITA. POWSTANIE POLSKI LUDOWEJ

Rozdział pierwszy

Odrodzenie państwa polskiego w 1918 r. 415

1. Pierwsze dzielnicowe organy państwowe (415); 2. Powstanie centralnych organów państwowych (416); 3. Międzynarodowe uznanie państwa polskiego (418); 4. Ustalenie granic państwa polskiego (419); 5. Klasowy charakter państwa polskiego (421); 6. Obszar, ludność, jej skład narodowościowy (422); 7. Obywatelstwo państwa polskiego (424).

Rozdział drugi

Ustrój państwowy 425

I. Źródła prawa państwowego 425

8. Ustawy konstytucyjne (425).

II. Ustrój społeczny	426
9. Podstawowe cechy struktury społecznej (426); 10. Kapitałiści (426); 11. Robotnicy (428); 12. Chłopi (428); 13. Rzemieślnicy, drobni kupcy (430); 14. Pracownicy umysłowi (430); 15. Struktura społeczna w liczbach (431).	
III. Ustrój polityczny w latach 1918 - 1926	432
A. Ustrój polityczny do wejścia w życie konstytucji z 17 marca 1921 r.	432
16. System ustrojowy stworzony przez dekret z 22 listopada 1918 r. (432); 17. Ustrój polityczny według Małej Konstytucji z 20 lutego 1919 r. (432).	
B. Ustrój polityczny w Konstytucji z 17 marca 1921 r.	432
18. Geneza Konstytucji z 17 marca 1921 r. (432); 19. Zasady ustroju politycznego (433); 20. Sejm i senat (435); 21. Prezydent Rzeczypospolitej (436); 22. Rada Ministrów (rząd) (437); 23. Prawa i obowiązki obywatelskie (437).	
C. Funkcjonowanie ustroju politycznego	440
24. System polityczny i panorama partii politycznych (440); 25. System rządów parlamentarnych w latach 1919 - 1926 (444).	
IV. Ustrój polityczny w latach 1926 - 1935	448
26. Zmiana Konstytucji w 1926 r. (448); 27. Pozaparlamentarny system rządów w latach 1926 - 1935 (448).	
V. Ustrój polityczny w latach 1935 - 1939	452
A. Ustrój polityczny w konstytucji z 23 kwietnia 1935 r.	452
28. Geneza Konstytucji z 23 kwietnia 1935 r. (452); 29. Zasady ustroju politycznego (452); 30. Prezydent Rzeczypospolitej (454); 31. Rada Ministrów (456); 32. Sejm i senat (456); 33. Prawa i obowiązki obywatelskie (458).	
B. Funkcjonowanie ustroju politycznego	458
34. Autorytarny system rządów w latach 1935 - 1939 (458).	

Rozdział trzeci

Administracja publiczna	460
I. Struktura administracji publicznej	460
35. Organizacja administracji publicznej (460); 36. Podstawy prawne organizacji i działania administracji (462).	
II. Administracja centralna	463
37. Rada Ministrów (463); 38. Ministrowie (463).	
III. Administracja ogólna	464
A. Organizacja administracji ogólnej	464
39. Administracja województwa (464); 40. Administracja powiatu (464).	
B. Główne funkcje administracji ogólnej	465
41. Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego (465); 42. Kontrola prasy (467); 43. Nadzór nad stowarzyszeniami (469); 44. Nadzór nad zgromadzeniami (469).	
IV. Administracja specjalna	470
A. Obrona państwa	470
45. Administracja wojskowa i organizacja sił zbrojnych (470).	
B. Szkolnictwo	471
46. Administracja i organizacja szkolnictwa powszechnego i średniego (471); 47. Organizacja szkół wyższych (473).	

C. Związki wyznaniowe	474
48. Sytuacja Kościoła Rzymskokatolickiego (474); 49. Sytuacja związków wyznaniowych mniejszości religijnych (474); 50. Organizacja i funkcje administracji wyznaniowej (475).	
D. Administracja gospodarcza	475
51. Rola państwa w życiu gospodarczym (475); 52. Prawo rolne i administracja rolnictwa (476); 53. Prawo i administracja przemysłowa (478); 54. Przedsiębiorstwa państwowe (480).	
V. Samorząd terytorialny i gospodarczy	481
55. Organizacja samorządu terytorialnego (481); 56. Funkcje samorządu terytorialnego (482); 57. Organizacja i funkcje samorządu gospodarczego (483).	
VI. Funkcjonowanie administracji publicznej	484
58. Postępowanie administracyjne (484); 59. Funkcjonariusze administracji publicznej (485).	
VII. Kontrola administracji publicznej	487
60. Rodzaje kontroli (487); 61. Kontrola parlamentu i opinii publicznej (487); 62. Sądowa kontrola administracji (487).	

Rozdział czwarty

Skarbowość	489
63. Źródła prawa skarbowego (489); 64. System walutowy (489); 65. Budżet państwa (490); 66. Wydatki państwa (491); 67. Dochody państwa (492); 68. Budżet samorządu terytorialnego (493); 69. Administracja skarbowa (494); 70. Kontrola skarbowa (494).	

Rozdział piąty

Organizacja wymiaru sprawiedliwości	496
71. Struktura organów wymiaru sprawiedliwości (496); 72. Zasady przewodnie sądownictwa (496); 73. Sądy powszechne (498); 74. Sądy szczególne (499); 75. Prokuratura (500); 76. Prokuratoria Generalna (500); 77. Adwokatura i notariat (500).	

Rozdział szósty

Unifikacja i kodyfikacja prawa	502
78. Komisja Kodyfikacyjna (502); 79. Kodyfikacja prawa i postępowania karnego (503); 80. Kodyfikacja prawa i postępowania cywilnego (503); 81. Ocena prac Komisji Kodyfikacyjnej (505).	

Rozdział siódmy

Prawo i postępowanie cywilne	506
82. Źródła prawa cywilnego (506); 83. Zasady prawa cywilnego (506); 84. Przepisy ogólne prawa cywilnego (507); 85. Prawo rodzinne (508); 86. Prawo rzeczowe (510); 87. Prawo spadkowe (510); 88. Prawo zobowiązań (511); 89. Prawo handlowe (511); 90. Prawo spółdzielcze (512); 91. Postępowanie cywilne (512).	

Rozdział ósmy

Prawo i postępowanie karne	515
--------------------------------------	-----

92. Źródła prawa karnego (515); 93. Zasady polskiego prawa karnego (515); 94. Przestępstwo i kary (517); 95. Funkcje prawa karnego (517); 96. Postępowanie karne (518).

Rozdział dziewiąty

Prawo pracy 521

97. Pojęcie prawa pracy (521); 98. Źródła prawa pracy (522); 99. Stosunek pracy (522); 100. Ubezpieczenia społeczne (523); 101. Związki pracowników (524); 102. Kontrola przestrzegania przepisów prawa pracy (526); 103. Społeczne funkcje prawa pracy (527).

Rozdział dziesiąty

Charakterystyka II Rzeczypospolitej 528

Rozdział jedenasty

Polska w okresie II wojny światowej 531

I. Wojna i jej konsekwencje prawno-polityczne 531

104. Wprowadzenie stanu wojennego i wyjątkowego (531); 105. Konsekwencje przegranej kampanii wojennej (532).

II. Ziemie polskie pod okupacją niemiecką 532

A. Niemieckie rozstrzygnięcia w sprawie ziem polskich 532

106. Podział obszarów okupowanych (532); 107. Uprawnienia organów okupacyjnych w świetle prawa międzynarodowego (533);

B. Ziemie polskie włączone do Niemiec 534

108. Konsekwencje prawne włączenia ziem polskich (534); 109. Organizacja administracji niemieckiej (535); 110. Organizacja policji niemieckiej (536); 111. Organizacja sądownictwa niemieckiego (537); 112. Sytuacja prawna ludności polskiej (537); 113. Sądowy i policyjny system terroru (540).

C. Generalne Gubernatorstwo 541

114. Charakter prawny Generalnego Gubernatorstwa (541); 115. Organizacja administracji (542); 116. Organizacja policji (543); 117. Organizacja sądownictwa (543); 118. Sytuacja prawna ludności polskiej (544); 119. Okupacyjny system terroru i eksterminacji (546); 120. Eksterminacja obywateli polskich pochodzenia żydowskiego (547).

III. Polskie organy państwowe na emigracji 548

121. Znaczenie organów polskich na emigracji (548); 122. Podstawy prawne istnienia organów polskich na emigracji (549); 123. Prezydent (549); 124. Rada Narodowa (549); 125. Rada Ministrów (rząd) (550); 126. Wojsko polskie (550).

IV. Podziemne organizacje i organy w okupowanym kraju 551

A. Konspiracyjne życie polityczne 551

127. Podziały polityczne w społeczeństwie polskim (551).

B. Podziemne organizacje i organy podporządkowane rządowi emigracji 552

128. Struktura organów podziemnych (552); 129. Delegat rządu na kraj (552); 130. Przedstawicielstwo polityczne (553); 131. Armia Krajowa (554).

C. Podziemne organizacje i organy ludowo-demokratyczne 556

132. Geneza organów ludowo-demokratycznych (556); 133. Krajowa Rada Narodowa (557); 134. Armia Ludowa (558).

Powstanie Polski Ludowej 559

135. Geneza i powstanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (559); 136. Program i działalność Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (559); 137. Rząd Tymczasowy (561); 138. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (561); 139. Ustalenie granic Polski Ludowej (563); 140. Obszar, ludność, jej skład narodowościowy (564); 141. Obywatelstwo państwa polskiego (566); 142. Ludowy charakter państwa (566).

Bibliografia 568

Spis map i wykresów 574